

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА
МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ
В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ**

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 37

Заснований в 1996 році

Рівне – 2007

ББК 74.20

О - 59

УДК: 159: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць.

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 37. — Рівне: РДГУ, 2007. — 274 с.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем психосоціального розвитку особистості.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, учителів, вихователів, практичних працівників освіти, керівників дошкільних і загальноосвітніх навчальних закладів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Пальчевський Степан Сергійович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Заступник головного редактора:

Янцур Микола Сергійович – кандидат педагогічних наук, професор (відповідальний секретар) (Рівненський державний гуманітарний університет).

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Бех Іван Дмитрович – доктор психологічних наук, професор, член-кореспондент АПН України (Інститут проблем виховання АПН України);

Вербець Владислав Володимирович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Воробійов Анатолій Миколайович – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Дем'янчук Анатолій Степанович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);

Карпенчук Світлана Григорівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Коваль Ганна Петрівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Литвиненко Світлана Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Лісова Світлана Валеріївна – доктор педагогічних наук, професор (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);

Малафійк Іван Васильович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Мігюров Борис Никифорович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павлютенков Євген Михайлович – доктор педагогічних наук, професор (Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти);

Пасічник Ігор Демидович – доктор психологічних наук, професор (Національний університет “Острозька Академія”);

Поніманська Тамара Іллівна – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Савчин Мирослав Васильович – доктор психологічних наук, професор (Дрогобицький державний педагогічний інститут ім. Івана Франка);

Терещук Григорій Васильович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПН України (Тернопільський національний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка);

Тищук Віталій Іванович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Ямницький Вадим Маркович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою Радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 9 від 29. 03. 2007 р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р. та додаток до постанови ВАК України від 11.10. 2000 р. № 1 – 03/8).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31. Рівненський державний гуманітарний університет

ISBN 966 — 7281 — 08 — 7.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2007

***Резюме.** Профессиональная идентификация студентов является важным фактором самореализации, индивидуального развития и качества жизни. Представлено анализ различных кризиса профессиональной идентификации у студентов разных специальностей.*

***Summary.** The professional identification is an important factor of self-realization, individual development and quality of life.*

УДК 159.2:17.022.1

О.Д. ГЛАВІНСЬКА

ЖИТТЄВІ ЦІННОСТІ ОСОБИСТОСТІ

***Резюме.** Стаття присвячена дослідженню проблеми формування життєвих цінностей особистості підлітка в умовах соціально-економічних і політичних трансформацій суспільства. При сучасних тенденціях розвитку суспільств молоді люди мають багато ідеологічних, соціальних і професійних можливостей, тому перед психологічною наукою постає питання „Що наповнює внутрішній світ молодшої людини? Як формується її індивідуальність?”.*

***Ключові слова:** життєві цінності, підліток, трансформація суспільства.*

Постановка проблеми. Проблема життєвих цінностей молоді має значну соціальну та наукову актуальність, яка ще очевидніша на фоні її недостатньої вивченості у психології особистості та соціальній психології. Перед молоді людиною на певному етапі її розвитку у тій чи іншій формі постає питання „Хто я? Що я за особистість? Яка моя мета? Хто я для суспільства, для інших?”

Вступ людства у нову технічну еру ХХІ ст. пов'язаний із сучасним етапом науково-технічного прогресу, який активно впливає на життя людей та розвиток особистості. Рухливі, нестабільні соціально-політичні умови, що склалися в нашому суспільстві, привели до практичних змін у свідомості молоді, їх характері і, в тому числі, у системі життєвих цінностей. Деякі з цих змін здатні відчутно стримувати, деформувати духовний розвиток молоді, можуть мати руйнівні наслідки для розвитку особистості. Вплив на процес формування життєвих ціннісних орієнтацій сучасних підлітків з боку сім'ї послабився, бо ціннісні системи батьків зазнали значних змін внаслідок процесів, що відбуваються у суспільній свідомості. У більшій своїй частині сучасне покоління молоді може бути охарактеризоване, як таке, що, не засвоївши цінностей „старого” світу, не має реальної можливості прийняти цінності світу „нового”. Саме цим в значній мірі обумовлені протиріччя ціннісних орієнтацій та поведінки (її регуляції) молодого покоління.

Відродження національної свідомості починається з духовного відродження нації. На наш погляд особистість повинна перебувати під постійним впливом духовної культури свого народу, основу якої становлять домінуючі цінності і світосприймання людини.

Система цінностей – це та ланка, яка пов'язує суспільство з індивідом, включає його в систему суспільних відносин, а також поєднує інтереси, потреби, світогляд людини з конкретною поведінкою. Практиками доведено, що на зміст і якість навчальної діяльності, формування поведінкових проявів значною мірою впливає комплекс інтересів і потреб прагматичного характеру, які є основою мотиваційної сфери й формування ціннісних орієнтацій. Проблема людини, її сутності - вічний предмет зацікавлень філософів, психологів, педагогів, соціологів, митців. Особливо зростає увага до цих питань у переломні моменти життя суспільства. Тому однією з актуальних проблем психології є закономірності формування ціннісних орієнтацій у підлітковому віці. Проблема ціннісних орієнтацій входить до загальної структури теорії про цінності і формування особистості. Ученими обґрунтовуються різноманітні підходи до класифікації ціннісних орієнтацій, з'ясовуються основні напрямки змін, що відбуваються у суспільстві, досліджуються вікові прояви формування ціннісних орієнтацій.

Психологи А.С.Шаров, Б.С.Круглов відзначають, що старший підлітковий вік є сенситивним періодом для формування ціннісних орієнтацій як стійких властивостей особистості, які сприяють становленню світогляду, відношення до оточуючої дійсності. У дослідженнях вчених встановлено, що ціннісні орієнтації особистості можна вивчати з точки зору виявлення їх психологічної сутності, причин виникнення, механізмів формування і розглядати як певний результат особистісного розвитку, як підсумок взаємодії суб'єктивних і об'єктивних детермінант цього розвитку.

У зарубіжній психології над проблемами, пов'язаними із формуванням особистості у підлітковому віці та становлення ціннісних орієнтацій. Працювали відомі психологи Ж.Піаже, З.Фрейд, Д.І.Фельдштейн та інші. Над вивченням проблем становлення світогляду працювало дуже багато вітчизняних психологів, наприклад, Д.Б.Ельконін, Л.С.Виготський, І.С.Кон, В.А.Крутецький, І.В.Дубровіна, Л.І.Божович та багато інших.

Вченими система ціннісних орієнтацій розглядається у структурі особистості у зв'язку із самосвідомістю (С.Л.Рубінштейн, І.І.Чеснокова, Л.І.Божович, В.С.Мерлін), зі спрямованістю особистості (К.К.Платонов, А.Г.Ковальов, Н.В.Кузьміна), через систему установок (Д.Н.Узнадзе, Ш.А.Надірашвілі, Ш.Н.Чхарташвілі) тощо. Розвиток особистості відбувається у процесі засвоєння соціального досвіду, який існує у вигляді норм, правил, ідеалів, цінностей, вироблених у певному суспільстві. Суть проблеми знайшла своє відображення у теорії

структурного балансу Ф.Хайдера, теорії комунікативних актів Т.Ньюкома, теорії конгруентності Ч.Осгуда і П.Паннебаума, ознайомленні із соціальними зразками, інтеріоризація деяких з них, формування власної оцінки і є становлення системи ціннісних орієнтацій особистості. Є.Д.Научителем проведено аналіз ціннісних орієнтацій студентів на початковій стадії навчання і зроблений висновок про те, що система ціннісних орієнтацій перебуває у процесі формування у період активного навчання молоді. Тому проблема формування системи ціннісних орієнтацій старших підлітків знаходиться серед основних ознак сучасного підходу до цілісної проблематики формування особистісного її аспекту. Обумовлено це, перш за все, змінами, що відбуваються у самому ставленні до місця і ролі особистості як активного суб'єкта.

На різних етапах соціального розвитку людство по-різному визначає пріоритетні цінності свого життя, а, відповідно, і вагу тих окремих якостей особистості, що сприяли реалізації означених пріоритетів. При цьому похідні народні критерії вихованості часто мали варіативний характер, тобто дещо різні риси і якості особистості визначалися найпершими в позитивній оцінці людини сім'єю дитячим гуртом, дружним товариством.

Цінності – одна з форм прояву моральних відносин суспільства. Як зазначає І.С.Кон, вчинки людей мають визначену моральну значимість тому, що вони впливають на суспільне життя, обумовлюють інтереси людей, стабілізують чи дестабілізують суспільство, сприяють чи протидіють соціальному прогресу. В силу соціального значення дії людей суспільство регулює їх поведінку, ставить перед людьми моральні вимоги, визначені цілі, яким вони повинні слідувати. Звідси і виникає у вчинках моральна цінність (позитивна чи негативна), що відповідає моральним вимогам (добро, зло). З цього слідує, що ціннісні характеристики дій людини носять конкретно-історичний характер і обумовлені соціальним життям.

Ціннісні орієнтації – одна з найважливіших характеристик сформованої особистості. Життєві цінності і ціннісні орієнтації лежать в основі механізмів регуляції соціальної поведінки, соціально-психологічної адаптації, особливостей саморегуляції. Цінність апелює не до повсякденних інтересів, а до інтересів вищого рангу, до інтересів суспільства, людства. Вона сприяє вираженню і формуванню цих інтересів у тому розумінні, що надає їм визначену форму, цілепокладання та спрямованість.

Всі цінності, які формують ціннісні орієнтації особистості, можна розділити на дві групи у відповідності до їх природи та особливості, з точки зору їх цілей та задач. Першу групу утворюють цінності– цілі (термінальні, або Т-цінності), другу – цінності – засоби (інструментальні, або І-цінності). Т-цінності – це основні цілі людини, вони відображають довгострокову життєву перспективу, те, до чого вона прагне зараз і в майбутньому. Вони ніби визначають суть життя людини, показують, що для неї особливо важливе, значиме, цінне. Уміння визначити свої цілі, знайти своє місце в житті – важливий показник особистісної зрілості. І-цінності відображають засоби, які обирає людина для досягнення цілі в житті. Вони виступають в якості інструменту, з допомогою якого можна реалізувати термінальні цінності. Даний розподіл цінностей досить умовний, адже на визначених етапах, зокрема, на ранніх стадіях формування особистості, в період активного самовизначення особистості інструментальні цінності, що виражають в основному якості особистості можуть виступати і як цілі життя, виконуючи роль термінальних. Виділення в структурі ціннісних орієнтацій цих груп дозволяє, з одного боку, більш глибоко розкрити змістовну сторону поняття спрямованості особистості, а, з іншого, уміння людини диференціювати у своїй свідомості цілі і засоби діяльності, які свідчать про рівень особистісного розвитку.

Аналіз перспектив розвитку особистості становить особливі труднощі, оскільки її розвиток найскладніший самодетермінований процес. У процесі становлення особистості, зокрема при суспільно-політичній нестабільності, трансформуються всі структури свідомості. Зміни в суспільстві, що відбуваються за часів сьогодення, демонструють процес інтеграції людства в майбутню цивілізацію. Згідно з концепцією ООН, цивілізація – це розвиток людей людьми задля людей. Індикатором цивілізованого суспільства є здоров'я населення, рівень життєвого комфорту, сутність включення особистості в соціально-пізнавальну та соціально-перетворюючу діяльність.

Важливе місце в загальному процесі розвитку людини займає підлітковий вік. Цей вік вважається надзвичайно складним. Складність його викликана переходом від дитинства до дорослості. В психологічному відношенні цей період завершує епоху дитинства і відкриває нову – дорослості, надзвичайно бажану і вагомую для підлітків, безповоротно втрачаючи дитячі роки, смуток, за якими проходить переважно на підсвідомому рівні. Підлітковий вік ще називають „важким”. В основі такої оцінки лежить багато критичних, психологічних, фізіологічних станів, що об'єктивно виникають у процесі розвитку, які ще називають критичними періодами дитинства, або підлітковою кризою, яка є вершиною перехідного періоду. Л.І.Божович, В.С.Мерлін, А.Г.Ковальов вважають, що це пов'язано з швидкими темпами фізичного та розумового розвитку, який призводить до утворення таких проблем, які не можуть бути вирішені у зв'язку з недостатньою соціальною зрілістю. Дослідження І.С.Кона, А.Г.Ковальова, Д.І.Фельдштейна та ін. відзначають загальні для підліткового віку протиріччя як прагнення до дорослості і недостатній моральний досвід, появу нових орієнтацій, інтелектуальне дорослішання, прояв завищеної самооцінки. „Почуття дорослості” центральний феномен підліткового віку. Саме в ньому виявляються ті перетворення свідомості, в результаті яких підліток починає почувати себе особистістю. Помічено, що в цивілізованих країнах спостерігається значний розрив між статевою зрілістю (13-15 років) і соціальною зрілістю, можливістю виконувати найпростішу трудову функцію дорослого (22-26 років). Іншими словами, людина в 15 вважає себе у змозі вступити у шлюб, народити дитину, бути на

рівні з дорослими і в той же час як особистість її не приймає доросле суспільство, так як вона не набула необхідних якостей, що характеризують соціально зрілу людину.

Критичними станами характеризується кожен етап вікового формування, проте в підлітковому віці їх найбільше: відбувається активація розумової діяльності, зміна ціннісних орієнтацій, поглядів на взаємовідношення з оточуючими, формується мотиваційна сфера, зростає досвід, змінюються переконання, виробляються стійкі звички. Саме в цей період закладається здатність до активного оцінювання себе і навколишніх, оточуючого середовища, що впливає на становлення закономірностей, які згодом будуть вказувати на життєву позицію дорослої людини.

З метою вивчення змісту життєвих цінностей підлітків ми використовували методіку М.Рокіча (адаптований варіант Б.Круглова), яка включає перелік 16 термінальних і 16 інструментальних цінностей життя, які актуальні для сьогоденної молоді. У відповідності з розумінням ціннісних орієнтацій була проведена обробка та інтерпретація отриманих даних. Перш за все визначався ступінь сформованості ієрархічної структури ціннісних орієнтацій, тобто особливості диференціації цінностей сформованість ціннісно-сміслової сфери). Показником, який характеризує цей параметр ціннісних орієнтацій, слугувала варіативність оцінок, які учні використовували при визначенні значимості тих чи інших цінностей. Наступним показником виступала змістовна сторона ієрархічної структури ціннісних орієнтацій. Вона визначалася по величині рангів, отриманих тією чи іншою цінністю. Одиницями аналізу виступали зміст та ієрархія цінностей.

З метою всебічного висвітлення досліджуваного питання нами була розроблена шкальна оцінка життєвих цінностей, у роботі з якою опитувані самостійно визначали „висоту”, відсоткову величину зазначених життєвих цінностей. До списку цінностей були включені такі характеристики: віра в Бога, здоров'я, матеріальне благополуччя, патріотизм, кар'єра, друзі. Шкальна оцінка цінностей показує домінуючі інтереси та пріоритети учнівської молоді.

В обстеженні взяли участь 46 учнів 7-9 класів та 54 учні 10-11 класів. За даними експерименту, що стосуються ступеня сформованості ієрархічної структури ціннісних орієнтацій, тобто особливостей диференціації цінностей, можна стверджувати, що всі обстежувані учні мають сформовані механізми диференціації, свідомо віддають перевагу тим чи іншим цінностям і ґрунтовно відстоюють свій вибір.

Аналізуючи змістовну структуру, яка визначалася за ранговим значенням середнього балу визначеної цінності, ми отримали наступні дані (Див. рис. 1)

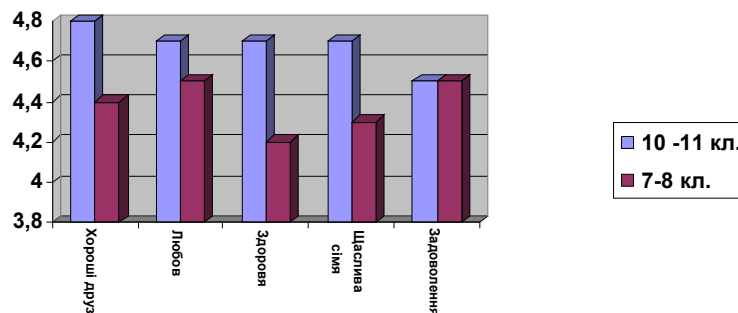

Рис. 1. Домінуючі термінальні цінності учнів 7-8 та 10-11 класів

Порівняльна характеристика вибору Т-цінностей показує, що учні старших класів дещо вище оцінюють ціннісні орієнтири, ніж учні середніх класів. Вагомими для старшокласників є такі цінності як здоров'я, друзі, щаслива сім'я. Для учнів середніх класів вагомішими є свобода і творчість, що підтверджується віковими особливостями середнього шкільного віку.

У виборі І-цінностей учні старших і середніх класів мало відрізняються. Такі цінності як чесність, виконавська дисципліна і життєрадісність є спільним вибором у двох вікових категоріях. Учні старших класів на перше місце ставлять чесність, а учні середніх класів – дисциплінованість. У старшокласників домінуючими є чуйність, сміливість, широта погляду, тоді як в учнів середніх класів є дисциплінованість і життєрадісність.

Анкета „Шкальна оцінка життєвих цінностей” показала, що перевагу серед вузько оговорених життєвих цінностей мають: здоров'я, наявність друзів і віра в Бога (Рис. 2).

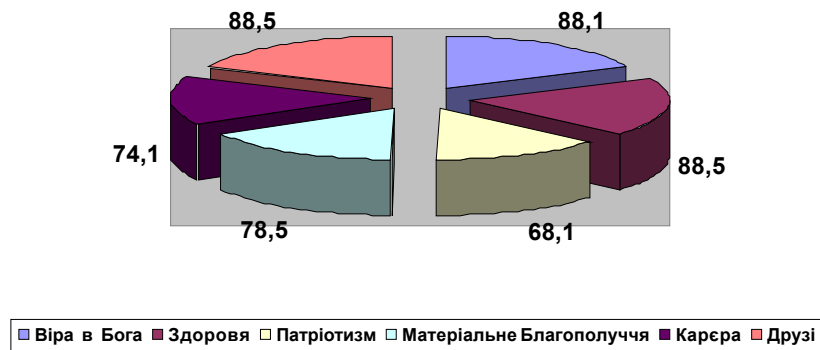

Рис.2 Вибір життєвих цінностей учнів

Віра в Бога займає третю позицію в ієрархії послідовності, тоді як патріотизм стоїть на останній позиції. Такий вибір пояснюється тим, що у переломний період становлення життєвих цінностей найменшого значення для підлітків набуває служіння Батьківщині та патріотична відданість, почуття, які формуються під впливом духовної культури народу і які зазнали найбільшого перелому у перехідний період перебудови суспільства. Саме тому духовна культура та національні пріоритети поступаються своїми цінностями більш практичним і раціональним цінностям, таким як наявність друзів і здоров'я. Низький рівень сформованості патріотичних цінностей діагностується у всіх піддослідних, що підтверджується всіма моніторинговими даними.

Результати дослідження дають нам можливість зробити висновок, що формування ціннісних орієнтацій у підлітковому віці багато в чому залежить від активної життєвої позиції особистості. Духовна культура народу впливає на формування системи цінностей підростаючого покоління. Важливе завдання суспільства створювати психолого-педагогічний та інформаційний супровід для гармонійного розвитку молодшої особистості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Головаха Е.И. Жизненная перспектива и профессиональное самоопределение молодежи. – К.: Наукова думка, 1988. – 257 с.
2. Дусаविцкий А.К. Развитие личности в учебной деятельности. – М.: Дом педагогика, 1990. – 208 с.
3. Кон И.С. Психология старшеклассника. – М., 1982. – 387 с.
4. Латушко Г.Н. Развитие личностного целеполагания старшеклассников // Практична психологія та соціальна робота. – 1999. - № 1, 2.
5. Маценко В. Індивідуальні чинники життєвого шляху та їх рання діагностика // Психолог. – 2004. - № 41. – С. 12-14
6. Соболева Н.И. Мироззрение и жизненный выбор личности. – К., 1989. – 369 с.
7. Шайгородський Ю.Ж. Ціннісні орієнтації учнівської молоді у сфері спілкування // Молодь України: стан, проблеми, шляхи розв'язування. – Вип. 5. – К., 1996.

Резюме. Стаття посвячена проблемі формування життєвих цінностей підлітків в умовах соціально-економічних і політичних трансформацій суспільства.

Summary. The article deals with the problem of the lifevalenables of formation of a teenager in the conditions of the social-economic and political transformations of the society.

УДК: 159.923.2

О.О. ДЕМЧУК

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ОСОБИСТОСТІ І ПСИХОЛОГІЧНІ ШЛЯХИ ЇЇ ПІДВИЩЕННЯ

Резюме. В роботі розглядається поняття соціально-психологічної компетентності особистості, як здатності людини ефективно вирішувати проблеми, що виникають в реальних життєвих ситуаціях, діяти адекватно вимогам соціуму та відповідно до власної природи.

Ключові слова: компетентність особистості, спілкування, саморегуляція, комунікативний потенціал.

Постановка проблеми. Освіта сьогодні перебуває під глибоким впливом змін в сучасному світі. Орієнтуючись на сучасний ринок праці, освіта до пріоритетів сьогодення відносить вміння оперувати такими технологіями та знаннями, що задовольняють потреби інформаційного суспільства, готують молодь до нових ролей у суспільстві. Саме тому важливим сьогодні є не тільки вміння оперувати власними знаннями, а й бути

З М І С Т

<i>Від редакції</i>	3
Ямницький В.М., Литвиненко С.А. Життєві перспективи особистості в контексті психології життєтворчості.....	4
Петренко О.Б. Гендерні відмінності формування життєвих перспектив у старшокласників.....	6
Корнієнко О.В. Індивідуально-психологічні особливості психосоматичного здоров'я студентів-юнаків.....	10
Безкоровайна О.В. Особистісне самоствердження у контексті професійного вдосконалення і життєвих перспектив у ранньому юнацькому віці.....	15
Артемова О.І. Професійне становлення і розвиток креативної особистості майбутнього педагога.....	19
Безлюдна В.І., Осьмак Л.П. Динамічні аспекти життєвої перспективи особистості у період переходу від підліткового до раннього юнацького віку.....	22
Блинова О.Є. Гендерні аспекти психологічного здоров'я.....	25
Бордюк В.М., Бабак К. Ціннісно-сміслова природа самовизначення старшокласника.....	28
Вакарєв Є.С. Психологические особенности гендерной интерпретации парфюмерных запахов.....	31
Воробйов А.М. Концептуальні основи формування соціально активної особистості майбутніх вчителів у розвиваючому виховному просторі педагогічного університету.....	36
Галецька І.І., Пендюр А.В. Психологічні чинники професійної ідентифікації студентської молоді.....	39
Главінська О.Д. Життєві цінності особистості.....	43
Демчук О.О. Соціально-психологічна компетентність особистості та її психологічні прояви.....	46
Дружиніна І.А. Феномен ідентичності та ідентифікації в руслі сучасних психологічних досліджень.....	48
Димченко Н.С. Розвиток особистості менеджера як психологічна проблема.....	52
Долгих А.А. Неусвідомлена релігійність особистості як психологічний феномен.....	55
Завгородня О.В. Питання ціннісного становлення художньо обдарованої особистості.....	58
Завгородня О.В., Курганська Л.О. До проблеми збереження психологічного здоров'я дитини.....	64
Ісасва Є.С. Вплив хвороби на становлення життєвих перспектив особистості.....	70
Івашкевич Е.З. Методологічні засади підготовки практичних психологів у вищих навчальних закладах різних рівнів акредитації.....	73
Камінська О.В. Психологічний аналіз феномену самоставлення в юнацькому середовищі.....	78
Кардаш Г.М. Моральне вдосконалення студентської молоді у контексті життєвих перспектив.....	83
Кашпур Ю.М. Наукова інтерпретація узагальнених гендерних та сексуальних стереотипів: їх вплив на розвиток фізичного образу „Я” підлітка.....	86
Кобильнік Л.М. Динаміка особливостей самоактуалізації особистості майбутніх психологів і педагогів.....	89
Ковалевич В.В. Психосоціальний розвиток особистості: формування життєвих перспектив у контексті естетичних цінностей.....	94
Корчакова Н.В. Самопрезентаційна складова монологічного виступу.....	97
Косарєва О.І. Вплив подружніх стосунків на особистісний розвиток дитини.....	100
Кириченко Н.А. Переживання буденності як елементарна форма життєтворчості особистості в юнацькому віці.....	103
Кравчук М.М. Формування особистісного цілепокладання, як елемента життєвої перспективи підлітків з девіантною поведінкою.....	109
Мазяр В.М. Особливості розвитку мислення школярів на уроках світової літератури.....	113
Марковець Г.В. Критерії транспективної діагностики особистісного зростання і соціальної спроможності сучасної людини у розумінні практичних психологів.....	116
Марковець Л.М. Динаміка моральних цінностей майбутніх психологів як показник їх особистісного зростання у процесі професійного становлення.....	120
Матейко-Калиний Н.М. Особливості емоційного реагування на життєві ситуації у дітей, які мешкають в зоні посиленого радіоекологічного контролю.....	127
Мешко Г.М., Мешко О.І. Формування компетентності здоров'я збереження майбутніх учителів у процесі вивчення психолого-педагогічних дисциплін.....	130
Михальчук Н.О. Культурологічно орієнтоване навчання студентів іноземної мови.....	133
Назарець Л.М. Пізнавальний інтерес як складова самосвідомості підлітків.....	138
Ніколайчук Г.І. Загальні моделі породження вислову у структурі мовленнєвої діяльності.....	141
Ніколайчук І.О. Проблема авторських новотворів у парадигмі породження та сприймання вислову.....	146
Оселедько О.О. Цілепокладання як чинник професійно-особистісного зростання майбутніх практичних психологів на етапі вузівської підготовки.....	151
Островська О.І. Професійний діагноз як складова багатоосового психологічного діагнозу при параноїдній шизофренії.....	154
Осьмак Л.П. Психологічні особливості життєвої перспективи вагітних жінок.....	157
Павелків В.Р. Теоретичний аналіз головних підходів до дослідження агресії та агресивної поведінки.....	161
Панасюк М.М. Шляхи пониження рівня навчального стресу в студентів.....	166
Пісоцький О.П. Тренінг базових когнітивних стилів майбутніх психологів як чинник їх професійного	

самовдосконалення.....	169
Поліщук Н.В., Панченко М.С., Панченко І.М., Мосісвич О.С. Загроза духовного зубожіння молоді.....	173
Попчук О.В. Професійна культура менеджера: проблеми та перспективи формування.....	176
Потапчук Т.В. Підготовка студентів до роботи з хоромим колективом.....	179
Прокоф'єва О.О. Вплив неконструктивних настанов на готовність до особистісного зростання майбутніх педагогів.....	182
Розова Т.М. Професійна спрямованість як умова розвитку комунікативних здібностей у майбутніх психологів.....	188
Романюк В.Л. Біоетичні аспекти онтогенезу особистості.....	193
Рудюк О.В. „Реконструкція” суб'єктивного психологічного простору безробітних методом багатомірного шкалювання.....	196
Рудь Г.В. Особливості емоційного забарвлення ментальних карт життя старшокласників та студентів.....	199
Савуляк В.О. Формування образу майбутньої професійної діяльності як детермінанта особистісного розвитку.....	206
Сеньовська Н.Л. Саморегуляція як засіб професійного всамодосконалення вчителя.....	209
Сеньчук О.В. Прояви психологічних труднощів студентів у процесі вивчення іноземної мови та шляхи їх подолання.....	212
Скляр П.П. Формування управлінської культури інженера як ймовірна складова трансформації його професійної підготовки.....	215
Смалько М.Ф. Поняття „норма” у розумінні музичної обдарованості.....	219
Співак В.І., Гаврилов О.В. Особливості консультування старших школярів з питань самовизначення, вибору професії та життєвих планів.....	222
Сторож О.В. Теоретичний аналіз життєвого шляху особистості за регулятивно-детерміністською концепцією.....	225
Сулжук А.Ф. Професійний особистісно-орієнтований підхід у підготовці конкурентоспроможного фахівця.....	229
Турецька Х.І. Аналіз підходів до розуміння ідентичності у психологічній науці.....	232
Уличний І.Л. Особливості реалізації профорієнтаційного проекту у навчально-виховному процесі школи.....	236
Ульяновська Л.П. Використання активних методів навчання у підготовці майбутніх хормейстерів.....	241
Фалько Н.М., Вовчак Н.А. Використання соціально-психологічного тренінгу у роботі практичного психолога з акцентуйованими підлітками.....	244
Хупавцева Н.О. Формування комунікативних умінь педагога.....	247
Чорнописка О.П. Динаміка ставлення чоловіків та жінок до дошлюбних та позашлюбних сексуальних стосунків у США, СРСР, Росії, Україні, Німеччині у другій половині 20 ст.....	251
Юрченко В.М., Волощук О.О. Професійний стрес як негативний фактор вдосконалення педагогічної діяльності.....	254
Юрченко В.М., Грищук М.М. Вікові кризи у дітей та підлітків у контексті формування їх до невротичних станів та життєвих перспектив.....	257
Ягьяєва С.В. Професійна само ідентифікація майбутніх психологів як форма вияву особистісного зростання.....	261
Яцюрик А.О. Розвиток суб'єктності особистості в процесі читання художньої літератури.....	264
Відомості про авторів.....	270

Наукове видання

ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Збірник наукових праць

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 37

Заснований у 1996 р.

Редактор збірника Воробйов А.М.
Відповідальний за підготовку збірника до видання Янцур М.С.
Технічний редактор Кравчук В.Ю.
Комп'ютерна верстка Хильчук Т.К.

Здано до набору 02.04.2007 р. Підписано до друку 9.04.2007 р.
Формат 60x84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.
Ум. друк. арк. 29,14. Обл. вид. арк. 29,57. Замовлення № 25/1 Наклад 120.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31
Рівненський державний гуманітарний університет, кафедра професійної педагогіки і
трудової підготовки (к. 98, тел. 22-11-18)

Віддруковано в редакційно-видавничому відділі
Рівненського державного гуманітарного університету
33028 м. Рівне, вул. С.Бандери, 12, тел. 26-48-83

О – 59 **Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 37. — Рівне: РДГУ, 2007. — 274 с.**

ISBN 966 — 7281 — 08 — 7.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем психосоціального розвитку особистості.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, учителів, вихователів, практичних працівників освіти, керівників дошкільних і загальноосвітніх навчальних закладів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

УДК: 159: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

ББК 74.20